

# Kuka minun haudan hoitaisi? Ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten ajatuksia kotipaikastaan

Mirjaliisa Lukkarinen Kvist



Monet Ruotsissa asuvat suomalaiset maahanmuuttajat ovat alkuvuosinaan kaivanneet takaisin synnyinmaahansa. Asian ovat todenneet tutkimuksissaan esimerkiksi Jari Kuosmanen (2001), Hanna Snellman (2003) ja Marja Ågren (2006). Ruotsinsuomalaisilla oli ikävä ennen kaikkea entiselle kotiseudulle. He kaipasivat vanhempiaan ja lapsuudenkotiaan, perhettään ja vanhoja tuttaviaan. Monet ovatkin vuosien mittaan kehittäneet lujia siteitä Suomeen. Kesälomalle he menivät aikoinaan entiselle kotipaikkakunnalle, lomille lähdettiin heti, kun töistä päästiin ja töihin palattiin melkein pä suoraan suomenlaivalta. Myös monet väitöskirjaani varten haastattelemistani ruotsinsuomalaisista kertoivat alkuvuosien koti-ikävästään (Lukkarinen Kvist 2006).

Haastattelujen yhteydessä kysyin mm. missä haastateltavani haluaisivat viimeisen leposijansa olevan. He vastasivat haluavansa sen Ruotsista, nykyiseltä asuinpaikkakunnaltaan. Kysyin tietenkin, miksi hautapaikan tulisi olla juuri siellä eikä jossain päin Suomea, ja vastaukseksi sain: ”Kuka minun haudan siellä [Suomessa] hoitaisi.” Tässä artikkelissa pohdin, miten vastauksen voi ymmärtää. Mitä vastaus kertoo migraatiosta ja migranttien sitoutumisesta ja kuulumisesta eri paikkoihin? Mitä on tapahtunut vuosikymmenien aikana sen jälkeen, kun alkuvuosien ensi-ikävä oli alkanut hellittää?

Haastattelemiini henkilöt olivat muuttaneet Ruotsiin Haapajärveltä, Pohjois-Pohjanmaalta, toisen maailmansodan jälkeisen suuren muuttoliikkeen aikana. He asuvat Eskilstunassa, Mälarnlaaksossa. Löysin heidät tutkimukseeni ollessani kesällä 2002 käymässä Pohjois-Pohjanmaalla, sattuessani selailemaan Maaselkää, Haapajärvellä ilmestyvää paikallislehteä. Lehdessä huomioni kiinnittyi Ruotsissa asuvia haapajärvisiä käsittelevään artikkeliin. Lehtiartikkelissa pohdittiin, mikä on Ruotsissa asuvien haapajärvisien kotiseutu, minkälainen identiteetti heillä on, miten elämä on heitä kohdellut ja tulevatko he joskus

muuttamaan takaisin Haapajärvelle. Maaselkä-lehdessä esitetyt ajatukset herättivät mielenkiintoni.

Tutkimukseni empiirinen materiaali koostuu osallistuvasta havainnoinnista ja haastatteluista. Runsaan vuoden ajan olin useaan otteeseen haapajärvisien kanssa ja osallistuin heidän Eskilstunassa toimivan kotiseutuseuransa, Mälardalenin Haapajärvi-seuran, toimintaan. Haastattelin 14 henkilöä, jotka kaikki ovat aktiivisesti mukana Mälardalenin Haapajärvi-seurassa. Jatkossa puhun haastatelluistani haapajärvisinä.

## Ilman sen suurempaa dramatiikkaa

Haapajärvisien kertomukset Ruotsiin muutosta eivät sisällä suurta dramatiikkaa. Muuttosyitä oli monenlaisia. Joissakin tapauksissa muuttopäätöksen takana oli työttömyys, ei kuitenkaan kaikissa. Jotkut lähtivät uteliaisuuttaan kokeilemaan Ruotsin tarjoamia mahdollisuuksia. He ajattelivat voivansa halutessaan palata Suomeen; heidän ei siis mielestään tarvinnut sulkea lopullisesti ovia takanaan. Mutta vuodet kuluivat, ja he jäivät Ruotsiin. Osa haastatelluista ilmaisee asian sanomalla: ”Sillä reissulla ollaan vieläkin.”

Sen, että itse muuttopäätös ei ollut kovinkaan vaikea, voi tulkita eri tavoin. Yksi tulkinta on ajan tuoma unohtus. Päätös, joka jälkikäteen kuulostaa helpolta ja yksinkertaiselta, saattoi aikanaan olla hyvin vaikea ja tuskallinen, mutta muuton vaikeus ja tuskallisuus ovat aikaa myöten unohtuneet ja aika on kullannut muistot. Toinen tulkinta on, että haapajärviset tekivät, kuten monet muut ennen heitä: ne, jotka eivät löytäneet elantoaan kotipaikkakunnalta, muuttivat työn perässä lähelle tai kauemmaksi, lyhyeksi tai pitemmäksi aikaa. Jo käynnistyneen migraation on mm. Castles (2000, 82) havainnut sisältävän oman dynamiikkansa, joka vetää mukaansa yhä useamman muuttajan. Muutto luo transnationaalisia verkostoja paikkojen ja maiden välille. Haapajärvi on osa sellais-

ta verkostoa. Kaikki haastateltavani olivat osa ketjumigraatiota; he tunsivat jonkun, joka jo asui Ruotsissa ja joka houkutteli muuttamaan. Kolmas tulkinta liittyy haapajärvisien ikään. Kysymys muuttamisesta tuli ajankohtaiseksi silloin, kun haapajärviset olivat nuoruuden ja aikuisuuden välillä ja kun heiltä edellytettiin työn hankkimista, kodin ja perheen perustamista (vrt. Pilcher 1995, 81). Kaikissa yhteiskunnissa on aikatauluja, jotka kertovat eri tavoin, minkälaisia normeja eri elämänvaiheisiin on yhdistetty ja jotka osoittavat, mitä ihmisiltä odotetaan eri elämänvaiheissa (Hockey & James 2003, 3, 57; Närvänen 2004, 67). Haastattelemani henkilöt olivat muuttoajankohdana elämänvaiheessa, jolloin heidän oli päästävä aikuiselämän alkuun. Se tapahtui heidän kohdallaan Ruotsissa.

## Voitetut vaikeudet

Haapajärvisien muutosta on nyt kulunut vuosikymmeniä. Osa haapajärvisistä lähestyy eläkeikää, osa on jo eläkkeellä. Aikuiselämänsä he ovat eläneet Eskilstunassa. Eskilstuna edustaa aikuisuuden elämänvaihetta, mutta myös heidän tulevaisuuttaan: Eskilstuna on paikka, jossa he haluavat vanheta ja jonne he myös haluavat hautapaikkansa.

Haastattelujen kautta välittyvät kertomukset antavat suhteellisen yhtenäisen kuvan menestymisestä ja tyytyväisyydestä siihen, miten hyvä elämä haapajärvisillä on ollut – ja on – Ruotsissa. Haastattelemani tarinat ovat suurimmalta osaltaan valoisia menestystarinoita, vaikka jotkut kyllä kuvaavat myös elämänsä synkkiä tapahtumia, kuten syrjintää, alipalkattua ja raskasta työtä sekä raskaan työn aiheuttamia terveysongelmia.

Tavallaan johtuu haastattelutilanteesta, että haastateltavat tekevät yhteenvetoa omasta elämästään ja kääntävät katseensa taaksepäin (Arvidsson 1998, 21). Kertomuksissa kietoutuvat yhteen haastateltujen yksityiselämä ja henkilökohtaiset kokemukset, ja samalla kertomukset liittyvät henkilön elinajan historian tapahtumiin. Vastakkain ovat toisaalta kokemukset toisen maailmansodan jälkeiseltä maaseudulta, työttömyydestä, heikoista palkoista ja huonoista asunnoista, toisaalta nuorten ihmisten odotukset aikuiselämästä, tulevaisuudesta ja elämästä Ruotsissa. Tutkimukseni haapajärviset olivat aikuistumassa aikana, jolloin

suomalainen yhteiskunta ei ollut vielä toipunut sodista. Kun haapajärviset summaavat elämäänsä Ruotsissa, he mainitsevat Ruotsin vetonauloina kokemuksensa mahdollisuuksista saada töitä, suhteellisen hyvää palkkaa, kunnollinen asunto ja hyvä elintaso. Elämä saattoi olla alkuaikoina Ruotsissakin tiukkaa, mutta vähitellen se helpottui. Pohjois-Pohjanmaan maaseudun sodanjälkeisessä elintasossa ja Ruotsin tarjoamisessa mahdollisuuksissa oli huima ero. Ruotsin eduksi laskettiin myös sosiaalisen edun – elämä perheen, työtoverien ja naapurien kanssa koettiin myönteiseksi. Haastattelemani haapajärvisiä yhdistää myös seuratoiminta. Haapajärviset ovat aktiivisia omassa kotiseutuseurassaan, mutta myös muussa yhdistystoiminnassa, ja ovat ylpeitä siitä, mitä ovat saaneet aikaiseksi yhdistysten kautta.

Haapajärvisien kertomuksissa kuvataan, miten he ovat aloittaneet tyhjin käsin, mutta pystyneet luomaan elämäänsä aineellista hyvinvointia ja henkistä sisältöä. Ruotsiin tullessa matkassa saattoi olla ainoastaan jenkkikassi, joka sisälsi kaikkein välttämättömmän. Haapajärvisien elämässä on ollut vastoin käymisiä, mutta he sanovat voittaneensa ne. Monet myös painottavat selviytyneensä aina omin voimin, ilman yhteiskunnan tukea.

Se, etteivät haapajärviset sijoita kokemuksiinsa synkkään kontekstiin – kuten monien muiden tutkimusten koehenkilöt – on mielenkiintoista. Kieltämättä se hämmästytti, sillä en ollut osannut odottaa kuulevani näin valoisia maahanmuuttajatarinoita. Haapajärviset tekevät selvästi pesäeroa käsityksistä, että ruotsinsuomalaisia olisi kohdeltu huonosti ja että heitä pidettäisiin toisen luokan kansalaisina. Pitää varmaankin paikkansa, että osa suomalaisista on kokenut Ruotsissa vaikeuksia, mutta materiaalini osoittaa, että ruotsinsuomalaisten elämästä on muunkinlaisia, valoisampia ja kevyempiä kuvauksia. Kertomalla menestyksestään yksityiselämässä, yhdistystoiminnassa ja työelämässä haapajärviset luovat etäisyyttä kuvauksiin, joiden mukaan maahanmuuttajat ovat passiivisia ja uhreja. Joidenkin mukaan Suomessa arvelaan ruotsinsuomalaisia pidettävän toisen luokan kansalaisina. Haastatteluissa haapajärviset kuitenkin luovat tarmokkaasti vastakkaista kuvaa näille käsityksille. Haapajärvisiä kuunnellessa sai käsityksen, että kuva ruotsinsuomalaisista on niin kyllästetty ongelmallisilla kuvauksilla, etteivät haapajärviset voineet niitä kommentoimatta ohittaa.

## Sydänjuuret

Kuvatessaan Haapajärven merkitystä elämässään haapajärviset käyttävät *juurten* metaforaa. Tämä metafora yhdistää ihmiset ja paikat toisiinsa hyvin vahvasti ja läheisesti (Paasi 1996, 298, Malkki 2001, 52). ”Sydänjuuret ovat siellä”, sanoi eräs mies. Haastattelemani pitivät siis Haapajärveä yhä vielä kotipaikkanaan.

Myös maan käsite sisältää symboliikkaa (Gardner 2002; Malkki 2001, 52; Paasi 1996, 298), ja sodat ja katastrofit herättävät kysymyksen, haudataanko vainajat synnyinmaahan (Reimers 2003, 325–341). Ei ole harvinaista, että ihmiset, jotka kuolevat siirtolaisuudessa tai maanpaossa, haluavat hautapaikkansa synnyinmaastaan (Døving 2006; Malkki 2001; Paasi 1996; Reimers 1999, 147–166), ja synnyinmaassa oleva hautapaikka saatetaan kokea kotiin palaamisena (Eastmond 2007). Näin ei ole kuitenkaan haapajärvisien kohdalla. Heidän juurensa ovat Haapajärvellä, mutta hautapaikkaa sieltä ei haluta.

Haapajärvestä kerrotaan haastatteluissa monin eri tavoin. Kerrotaan esimerkiksi pois nukkuneista ja hautausmaalla käynneistä. Paikallislehti Maaselästä haapajärviset sanovat lukevansa kuolinilmoitukset ja kuolleiden muistosanat. Sieltä löytyvät tutut nimet. He ehkä lukevat myös muita kirkollisia ilmoituksia ja uutisia, mutta eivät mainitse niistä haastatteluissa.

Haapajärvisien suhteet Haapajärveen ja Eskilstunaan ovat muuttuneet vuosien varrella. Paikkakunnat yhdistyvät heidän eri elämänvaiheisiinsa ja erilaisiin kokemuksiinsa. Haapajärvellä he ovat viettäneet lapsuutensa ja nuoruutensa ja niinpä lapsuuden- ja nuoruudenmuistot liittyvät Haapajärveen. Tämän päivän Haapajärvi esiintyy heidän kertomuksissaan kuitenkin aikaisempaa hiljaisempana. Hiljaisuus johtuu todennäköisesti siitä, ettei siellä ole samankaltaista sosiaalisten verkostojen rikkautta kuin ennen. Syynä verkostojen köyhtymiseen saattaa olla haapajärvisien ikä. Kun ihminen elää vanhaksi, samanikäinen sukulais-, ystävä- ja tuttavapiiri pienenee. Moni haapajärvinen kertoo useiden perheenjäsenten, sukulaisten ja entisten naapureiden kuolleen. Kylissä ennen asuneet ihmiset ovat poissa. Myös haastateltujen haapajärvisien asema perheverkostossa on muuttunut. Ruotsiin muuttajien vanhemmat jäivät Haapajärvelle. Lapset syntyivät Ruotsissa, ja kesäisin eri sukupolvet saattoivat tavata toisiaan. Nykyään vain harvan vanhemmat ovat elossa. Suhteet vanhempiin ovat olleet tärkeitä,

ja vanhempien kuolema oli tietynlainen käänköpiste (vrt. Hareven 2000, 156) suhteessa lapsuudenkotiin ja Haapajärveen. Nyt useimmat haapajärviset ovat perheensä vanhinta sukupolvea, ja heidän lapsensa ja lapsenlapsensa ovat Ruotsissa.

Perhesuhteiden muutokset muodostavat elämän käänköpisteitä. On myös muita käänköpisteitä, mutta ne eivät ole yhtä selviä. Jonakin päivänä Haapajärvellä käydessään Ruotsissa asuva haapajärvinen vain huomaa, että jotakin on tapahtunut, että hän näkee Haapajärvellä yhä harvemmin tuttuja kasvoja, että maisemat ovat muuttuneet ja vaikuttavat vierailta, että pelloilla on koneita, joiden käyttötarkoitusta tai nimeä ei tiedä tai että jo muutaman päivän oleskelu Haapajärvellä tekee olon rauhottomaksi. Tällaiset käänköpisteet ovat hiljaa hiipineet monen tietoisuuteen, ja niinpä ajatusten ilmaantumista on vaikea määrittää ajallisesti. Haapajärvi on ”aina” ollut siellä, missä se nytkin on, ja sinne voi palata. Se ei ole kuitenkaan sama kuin ennen, vaan se on muuttunut monella tapaa.

Se, kuinka ihmiset kokevat suhteitaan ja kuulumistaan eri paikkoihin ja ihmisiin, on seurausta heidän henkilökohtaisista ja kollektiivisista kokemuksistaan. Suhteet ja kuuluvuuden tunne muuttuvat ajan myötä. Se, mitä ihminen pitää ja kokee sellaiseksi kuuluvuudeksi, ei ole muuttumatonta. Eikä myöskään se, mikä on ”poissa” tai se, mikä on vieras paikka tai maa (vrt. Gardner 2002, 23).

## Tunne kuulumisesta on tullut kaupan päälle

Se, miten maahanmuuttajuuden kokee, riippuu monesta seikasta, esimerkiksi siitä, mikä on ollut muuton syynä. Myös se, minkä ikäisenä muuttaa, vaikuttaa kokemuksiin, aivan kuten luokkatausta. Naiset ja miehet saattavat kokea migraation ja elämän maahanmuuttajana eri tavoin. Myös maahanmuuttajan ikä tutkimushetkellä ja uudessa maassa vietetty aika vaikuttavat siihen, miten suhteet perheenjäseniin, sukulaisiin ja entisiin naapureihin ja tuttaviin koetaan vanhassa kotipaikassa ja miten vastaavat suhteet ovat muovautuneet uudessa kotipaikassa (Gardner 2002, 1; Hunt 2005, 199; Stanford & Torres-Gil 1992, 8; Torres 2004).

Ajan myötä haapajärvisien tulevaisuuden suunnitelmat alkoivat muuttua. He orientoituivat yhä enemmän ruotsalaiseen yhteiskuntaan, eivätkä enää pitä-

neet itseään väliaikaisina ”kylässäkävijöinä”. Vaikka Ruotsiin tultiin vain käymään, sinne lopulta jäätin. Nyt haapajärviset ovat asuneet kauan Eskilstunassa ja heidän arkensa on ollut ja on siellä. Aika vaikuttaa siihen, mihin ihminen tuntee kuuluvansa. Haapajärvisien historia, mennyt aika, on Haapajärvellä, mutta myös Eskilstunassa. Molempiin paikkoihin liittyy kokemuksia ja muistoja. Olen useasti kulkenut Eskilstunassa haapajärvisien kanssa, haapajärviset ovat esitelleet kaupunkia ja samalla kertoneet oman tarinansa, muistelleet menneitä, työpaikkoja ja ihmisiä. Kun on asunut kauan samassa paikassa, muodostuu omia, tuttuja paikkoja, joihin liittyy monia muistoja ja tarinoita. Eräs haapajärvinen sanoi asuneensa Eskilstunassa niin kauan, että sinne kuulumisen tunne oli tullut ”vähän niin kuin kaupan päälle”. Hän myös totesi asuneensa Eskilstunassa niin kauan, että haluaa hautansa sinne. Hän sanoi olevan ”yhtä hyvä että jää tänne.”

Kysyessäni eräältä pariskunnalta, mistä he halusivat hautapaikkansa, he kertoivat:

*Mlk: Miten on se viimeinen leposija, onko se Eskilstunassa vai onko se...*

*Elina: Luultavasti*

*Mlk: Te ette ole ajatelleet että haluaisitte hautapaikan Haapajärvellä?*

*Elina: Ei, ei. Nyt se on niin että siitä on kulunut niin kauna kun sieltä lähti. Ja kun on elänyt koko elämän täällä. Niin ei sitä ajattele että sieltä hauta, että haluaisi sinne välttämättä.*

*Lauri: Niin se on että tämä on kotiseutu*

*Elina: Jaa, niin se on.*

*Mlk: Se on kotipaikka?*

*Elina: Joo, Ja lapset ja lapsenlapset ja kaikki.../on täällä/ niin se on kotikaupunki*

*Mlk: Kotikaupunki ja kotipaikka?*

*Elina: Ja kotikatu.*

Elina ei ole aluksi aivan varma hautapaikasta, mutta päättyy kuitenkin lopulta siihen, että haluaa sen Eskilstunasta. Kaupungista on tullut niin läheinen, että hän kuvaa sitä kotikaupunkinaan, siellä on hänen kotikatu ja kotipaikka.

Eskilstunassa haapajärvisillä on ystäviä, tuttuja, vanhoja työtovereita ja ihmisiä, joihin he ovat tutustu-

neet yhdistyselämässä. Eskilstunassa heillä on myös perheet, useimmilla myös lapset ja lapsenlapset. Juuri perhe on kaikkein tärkein ja sitkein side uuteen kotipaikkaan. Jotkut haapajärvisistä ovat murheissaan siitä, että heidän lapsensa eivät voineet tavata isovanhempiaan muuta kuin kesälomilla. He itse haluavat asua lähellä omia lapsiaan, heille perhe on erittäin tärkeä. Perheen merkitys käy ilmi myös heidän puhuesaan hautapaikkansa sijainnista. Käsitykset siitä, että ihmiset myös kuoleman jälkeen kuuluvat yhteen, tässä tapauksessa perheenjäsenet, ilmenevät hyvinkin selvästi haastatteluissa.

Espanjassa asuvista brittiläisistä tehty tutkimus osoittaa miten ne, jotka tuntevat kuuluvansa Espanjaan ja joilla on läheisiä omaisia vain vähän entisesä kotimaassaan, haluavat hautapaikan Espanjasta (Oliver 2004, 235–254). Eräs tutkimus vanhemmista ruotsinsuomalaisista osoittaa, että ruotsinsuomalaiset kokivat kirjoittavansa uutta vaihetta sukunsa historiaan valitsemalla hautapaikan Ruotsista (Sarvimäki ym. 2006). Usein kysymys siitä, mihin vainaja haudataan, jää omaisten vastuulle. Ruotsissa asuvien serbiin on havaittu haluavan omaisensa haudattavan Ruotsiin. Hauta symbolisoi heille ankkuria tai juuria uuteen kotimaahan (Reimers 1999, 147–166; Francis et al. 2000, 35–52). Karjalaan muuttaneet venäläiset kokivat vainajiensa hautaamisen Karjalaan sinne eräänlaiseksi kynnyksen ylittämiseksi. Kun kynnyks oli ylitetty, oli syntynyt konkreettinen kiinnike, ja uusi paikka alkoi tuntua oikealta kotipaikalta (Filicheva 2005, 180). Näistä tutkimuksista käy ilmi, että sukuideologiat, siis käsitykset siitä, että tietyt ihmiset kuuluvat yhteen ajan ja paikan yli (Eastmond & Åkesson 2007, 15) ja että aikaisemmat perhesukupolvet ankkuroivat tulevat sukupolvet tiettyyn paikkaan, ovat ihmisten ajatusmaailmassa tärkeitä.

## Lopuksi

Olen artikkelissani pohtinut, mitä hautapaikan valinta maahanmuuttajan uudelta kotipaikalta viestittää, mitä se kertoo migraatiosta, ihmisten siteistä ja kuulumisesta eri paikkoihin.

Yksi migraation seurauksista on, että monet ihmiset elävät ja kuolevat muualla kuin missä ovat syntyneet. Käytännön kysymykset, mutta myös eri paikkojen ja sosiaalisten suhteiden merkitys ajankohtaistu-

vat ja kärjistyvät, kun on päätettävä omasta tai omaisen hautapaikasta.

Siihen, miten maasta toiseen muuttaneet ihmiset ajattelevat hautapaikan sijainnista, vaikuttaa moni tekijä kuten, heidän siteensä vanhaan ja uuteen kotipaikkaan. Heidän elämänsä saattaa näyttää kompleksiselta, koska he asuvat ja elävät uudella kotiseudullaan, mutta ovat samaan aikaan tietyllä tavalla mukana entisen kotipaikkansa elämässä. Heidän elämänsä koostuu näin ollen monesta eri verkostosta (Phillipson 2007, 321–342). Migraatio luo ihmisiä, paikkoja ja maita toisiinsa sitovia transnationaalisia verkostoja. Migrantit pitävät yhteyttä vanhaan kotipaikkaansa, ja vanhan kotipaikan asukkaat ovat aktiivisia verkostoissa ja ylläpitävät yhteyksiä eri tavoin (Easthope 2004, 128–138; Hareven 2000, 16; Åkesson 2007, 289–315). Maantieteelliset paikat eivät ole eristyksissä olevia saaria, vaan ne voidaan päinvastoin kuvata rikkaan sosiaalisen verkoston keskipisteinä (Easthope 2004, 128–138; Phillipson 2007, 321–342). Modernit liikenneyhteydet ja viestintäteknologia helpottavat yhteydenpitoa. Suhteiden kehitys eri paikkakuntiin riippuu mm. siitä, miten vanhoja migrantit olivat muuttaessaan, heidän nykyisestä iästään, siitä miten kauan he ovat asuneet uudella paikkakunnalla ja miten he kokevat elämänsä uudessa kotipaikassaan.

Transnationaaliset siteet muodostuvat ja muuttuvat vuosien mittaan muuttuvassa todellisuudessa (Eastmond & Åkesson 2007, 11). Haapajärvisen alkuaikojen ikävä Suomeen on laimentunut ja haihtunut, ja ambivalenssi sen suhteen, jäävätkö he Ruotsiin vai eivät, on muuttunut varmuudeksi siitä, että he jäävät uudelle kotipaikalleen vanhuutta viettämään. Siellä on heidän elämänsä. Vieläkin he ylläpitävät siteitä vanhaan kotipaikkaansa ja kokevat kuuluvansa sinne. Voi hyvin väittää, että se, mitä ihmiset pitävät ja kokevat kotipaikkanaan ja kotimaanaan, ei ole muuttumaton. Se, mikä aiemmin on ollut vieras maa, saattaa ajan myötä muuttua kotimaaksi.

Perhesiteet vaikuttavat keskeisesti siihen, mistä hautapaikka halutaan. Haudat ja muistolehdot ovat paikkoja, joissa muistellaan vainajia ja menneitä aikoja. Vanhan kotipaikan hautausmaalla haastattelemani haapajärviset voivat muistella ja kokea jatkuvuutta ja yhteenkuuluvuutta edellisten, pois nukkuneiden sukupolvien kanssa. Mutta he itse luovat jatkuvuutta ja sinne kuulumisen jatkuvuutta uudelle kotipaikalleen valitsemalla hautapaikkansa sieltä.

Tapa ajatella hautapaikan sijainnista paljastaa, mihin ihminen tuntee kuuluvansa ja missä hänen vahvimmat sosiaaliset siteensä ovat (jfr. Døving, 2006). Hautapaikkaa ei valita sieltä, missä se saattaa jäädä hoitamatta. Hautapaikan valinta herättääkin kysymyksiä identiteetistä ja jonnekin kuuluvuudesta. Haastateltavani kokevat olevansa sekä haapajärvisiä että eskiläntäläisiä. Mutta – hautapaikan sijainti on valittava – ja silloin he valitsevat uuden kotipaikkakunnan. Siellä he ovat eläneet suurimman osan elämästään ja siellä on läheisiä henkilöitä, joiden voi odottaa ja edellyttää hoitavan heidän hautansa.

## Lähteet

- Arvidsson, Alf 1998. *Livet som berättelse. Studier i levnadshistoriska intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Castles, Stephen 2000. *Ethnicity and Globalization. From Migrant Worker to Transnational Citizen*. London: Sage Publications.
- Døving, Cora Alexa 2006. "Tryggheten er et annet sted. Innvandrere og utvandrere" i Thomas Hylland-Eriksen (red.), *Trygghet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Easthope, Hazel 2004 *A place called home*. In: *Housing, Theory and Society*, Volume 21, issue 3, September 2004, pages 128-138.
- Eastmond Marita & Lisa Åkesson 2007. *Introduktion. I: Marita Eastmond & Lisa Åkesson (red.) Globala familjer. Transnationell migration och släktskap*. Hedemora: Gidluns förlag.
- Filicheva, Osana 2005. "One is drawn to one's birthplace" or "the place where one feels at home is one's motherland". *Concepts of homeland by migrants from Ladoga Karelia*. In: Pekka Hakamies (Ed.) *Moving in the USSR: Western anomalies and Northern wilderness*. Helsinki: Finnish Literature Society.
- Francis, Doris, Leonie Kellaheer & Georgina Neophytou 2000. *Sustaining cemeteries: the user perspective*. *Mortality*, Vol. 5, Issue 1, p. 35-52.
- Gardner, Katy 2001. *Age, Narrative and Migration. The Life course and Life Histories of Bengali Elders in London*. Oxford: Berg.
- Hareven, Tamara K. 2000. *Families, History and Social Change. Life-course & Perspectives*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Hockey Jenny & Allison James 2003. *Social identities across the life course*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Hunt, Stephen 2005. *The Life Course. A Sociological Introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kuosmanen, Jari 2001. *Finnkampen. En studie om finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige*. Hedemora: Gidlunds förlag. (Diss.).
- Lukkarinen Kvist, Mirjaliisa 2006. *Tiden har haft sin gång. Hem och tillhörighet bland sverigefinnar i Mälardalen*. Linköping: Linköpings universitet.
- Lukkarinen Kvist, Mirjaliisa. 2007. *En grav som ingen sköter är en sorglig syn*. I: Wahlbeck, Östen (red.) *Ny migration och etnicitet i Norden (Meddelanden från Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi Ser.A:554)*. Åbo: Åbo Akademi.
- Malkki, Liisa 2001. *National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity Among Scholars and Refugees*. In: Akhil Gupta & James Ferguson (ed.) *Culture, power, place. Explorations in critical anthropology*. Durham, N.C.: Duke University Press.
- Närvänen Anna-Liisa 2004. *Age, Ageing and the Life Course*. In: Britt-Marie Oberg, Anna-Liisa Närvänen, Elisabet Näsman & Erik Olsson (eds.). *Changing Worlds and the Ageing Subject. Dimensions in the Study of Ageing and Later Life*. Aldershot: Ashgate.
- Oliver, Caroline 2004. *Cultural influence in migrants' negotiation of death. The case of retired migrants in Spain*. *Mortality*, Vol. 9, No. 3. p. 235-254.
- Paasi, Anssi 1996. *Territories, boundaries and consciousness: the changing geographies of the Finnish-Russian border*. Chichester: Wiley.
- Phillipson, Chris 2007. *The 'elected' and the 'excluded': sociological perspectives on the experience of place and community in old age*. In: *Aging & Society* 27, 2007, pages 321-342.
- Pilcher, Jane 1995. *Age and generation in modern Britain*. Oxford: Oxford University Press.
- Reimers, Eva 1999. *Death and identity: graves and funerals as cultural communication*. *Mortality*, Vol. 4, Issue 2. p147-166.
- Reimers, Eva 2003. *A reasonable grief--discursive constructions of grief in a public conversation on raising the shipwrecked M/S Estonia*. *Mortality*, Vol. 8 Issue 4, p325-341.
- Sarvimäki, Anneli m.fl. 2006. *Så blev livet*. I: Marianne Junila & Charles Westin (red.) *Mellan majoriteter och minoriteter. Om migration, makt och mening*. Helsingfors: Sv litteratursällskapet.
- Snellman, Hanna 2003. *Sällan suurin kylä, Göteborg. Tutkimus Ruotsin lappilaisista*. Helsingfors: Suomen kirjallisuuden seura.
- Stanford, E. Percil & Fernando M. Torres-Gil 1992. *Diversity: New Approaches to Ethnic Minority Aging*. Amityville, New York: Baywood Publishing Company, Inc.
- Torres, Sandra 2004. *Elderly immigrants in Sweden: 'otherness' under construction*. Paper presented at the 17th Nordic Congress of Gerontology, May 23- 26 in Stockholm, Sweden.
- Ågren, Marja 2006. "Är du finsk, eller...?" *En etnologisk studie om att växa upp och leva i Sverige med finsk bakgrund (under utgivning)*.
- Åkesson, Lisa 2007. "De är otacksamma!" *Transnationella skyldigheter ur de kvarboendes perspektiv*. I: Erik Olsson m.fl. (red.) *Transnationella rum*. Umeå: Boréa Bokförlag.